ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В СВІТЛІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН

СКАЛЕЦЬКА Зоряна - доктор правових наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права, Факультет правничих наук, Національний університет «Києво-Могилянська академія»

https://orcid.org/0000-0001-9162-4836

УДК 341.231.14(477)

DOI 10.32782/LAW.UA.2022.3.29

Автори статті надають характеристику забезпечення прав людини на охорону здоров'я в умовах воєнного стану в світлі досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Наводяться наслідки військових дій в Україні, спричинена шкода сфері охорони здоров'я та зазначено про найбільшу кількість біженців у Європі з часів Другої Світової війни. Зауважено, що досягнення Цілей сталого розвитку було під загрозою після запровадження карантинних заходів з 2019 року, а військові дії в Україні ще більше вплинули на досягнення Цілей. Здійснено огляд окремих Цілей сталого розвитку у сфері охорони здоров'я в умовах війни та наведено нормативно-правові акти, що прийняті для стабілізації ситуації. Надаються на розгляд та обговорення загалу висновки щодо вчасного реагування системи охорони здоров'я України на виклики військового часу. В умовах військового стану права людини в деяких сферах було обмежено. Але підкреслено, що основні права на охорону здоров'я в Україні дотримуються завдяки оперативним діям органів влади України, розподілу ресурсів, застосування інформаційних технологій та дякуючи міжнародній допомозі, що надається у сфері охорони здоров'я. Разом з тим, в статті робляться висновки про те, що військові дії в Україні вплинули на досягнення Цілей сталого розвитку у всьому світі та можуть викликати погіршення здоров'я через недоїдання, поширення інфекційних хвороб. Обґрунтовується необхідність подальших досліджень питань забезпечення прав людини на охорону здоров'я в умовах воєнного стану, так як останні створюватимуть перспективи теоретичних та практичних напрацювань, а також сприятимуть розв'язанню проблемних питань на цьому напрямку досягнення Цілей сталого розвитку.

Ключові слова: доступність медичної допомоги, права пацієнтів, внутрішньо переміщені особи, підвищення стійкості та відновлення України, додержання прав біженців на охорону здоров'я.

Постановка проблеми

Цілі сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй покликані покращити рівень життя до 2030 року, досягти процвітання та миру у світі, забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти благополуччю. Пандемія COVID-19 та війна в Україні поставили досягнення цих Цілей під загрозу та спричинили появу нових викликів для сфери охорони здоров'я. Військові дії зумовили катастрофічні наслідки для системи охорони здоров'я України, унеможливили надання медичної допомоги в деяких регіонах, сприяли поширенню хвороб, виникненню психічних розладів, зруйнували або пошкодили медичні заклади та обладнання. В таких умовах дуже важко забезпечити додержання прав людини на охорону здоров'я. У цьому і полягає актуальність проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проведений аналіз [1–27] показав, що вчені та практики неодноразово досліджу-

вали теоретичні та практичні питання досягнення Цілей сталого розвитку, зокрема в галузі охорони здоров'я та додержання прав людини.

Мета статті — на підставі проведеного теоретичного аналізу та власного практичного досвіду розглянути особливості забезпечення прав людини на охорону здоров'я в умовах воєнного стану в світлі досягнення цілей сталого розвитку ООН, встановити ризики та досягнення у цьому питанні, а також обґрунтувати необхідність подальшого дослідження відповідної спрямованості, адже останні створюватимуть перспективи філософських, теоретичних та практичних напрацювань та сприятимуть вдосконаленню практичної реалізації Цілей сталого розвитку ООН в Україні в умовах війни, розробці нових нормативно-правових актів в цій сфері.

Виклад основного матеріалу

2020 рік став роком змін у реалізації прав людини в Україні та світі, в тому числі і на охорону здоров'я, доступ до медичної допомоги. Були введені карантинні заходи, проведені кампанії з імунізації в декілька етапів. В 2022 році ще більшого впливу завдало повномасштабне вторгнення в Україну. З квітня 2020 року українська система медичної допомоги суттєво змінила внутрішні та операційні процеси, змінилось законодавство в частині фінансування надання медичної допомоги тощо. Пандемія COVID-19, яку оголосив ВООЗ [1], сприяла апробації нових підходів до організації надання медичної допомоги та появі нових можливостей. На початку 2020 року спалах COVID-19 мав величезний вплив на глобальний порядок денний. Це зменшило спроможність багатьох країн та України досягти Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ООН) у 2030 році [2, с. 277]. Хоча до конфлікту було досягнуто прогресу, це серйозна поразка для амбіцій країни щодо впровадження реформ охорони здоров'я та досягнення загальної медичної допомоги [3, с. 80]. Останні роки було актуалізовано питання додержання прав людини, пов'язаних з медичними аспектами, включаючи доступність медичної допомоги та послуг для пацієнтів; виявлено, що платні медичні послуги доступні не для всіх категорій пацієнтів: обмежений доступ до них мають жителі сільської місцевості а також населення тих країн, які мають слабку або слаборозвинену економіку. А ефективним способом реалізації права пацієнта на отримання платних медичних послуг на високому рівні та гарантування захисту у разі їх порушення є укладення такого договору між пацієнтом та лікувального закладу, що містить повну інформацію про порядок, обсяг та умови надання медичної допомоги [4, с. 27].

Цілі сталого розвитку ООН покликані досягти процвітання та миру у світі, покращити життя людей до 2030 року. Однак COVID-19, політичні суперечки і збройні конфлікти стримують міжнародну координацію та співпрацю для сталого розвитку. З появою конфлікту в Україні здатність деяких країн досягти Цілей сталого розвитку до 2030 року може стати недосяжною. Конфлікт уповільнив відновлення після COVID-19 і негативно вплинув на досягнення регіональних і глобальних Цілей. «Настають непевні часи» [2, с. 288].

Події останніх років висвітлили слабкі сторони в існуючій системі охорони здоров'я та показали напрямки її вдосконалення, змушуючи владу оперативно реагувати на події та впроваджувати зміни. Застосування інноваційних технологій стало доцільним при моделюванні правової системи майбутнього. Перспектива прогнозування актуальних засад правової системи здійснюється шляхом впровадження інновацій у теоретико-методологічному та практично-правовому аспектах. Розробка короткострокових програм і довгострокових стратегій розвитку майбутнього має ґрунтуватися на інноваційних елементах, які відповідатимуть принципам гнучкості, динамізму і ефективності та корелюватимуться з соціокультурними реаліями, світоглядними переконаннями [5, с. 25].

Російсько-український збройний конфлікт – драматична світова подія. Окрім людських жертв, нинішній конфлікт має величезний вплив на довкілля, економіку та суспільство. Конфлікт спровокував хвилю подій із наслідками на глобальному рівні, особливо в енергетиці та продовольстві. Ескалація

цього конфлікту створює серйозну загрозу досягненню Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй не лише для країн, які безпосередньо беруть участь у конфлікті, але й для інших країн, особливо тих, що розвиваються і є більш вразливими до економічних факторів [2, с. 278].

Відповідно до третьої Цілі сталого розвитку ООН «Забезпечення здорового способу життя і сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці» [6] перед владою країни стоять завдання в межах громадського здоров'я (достатній рівень охоплення населення вакцинацією та контроль за поширеністю інфекційних хвороб, зокрема туберкульозу) та медичної допомоги (забезпечення пацієнтам доступності до медичних послуг). В умовах воєнного стану в Україні зазнали пошкоджень або руйнувань 1091 закладів охорони здоров'я: 144 повністю знищено, з них майже половина - заклади первинної ланки) [7], з офіційних даних відомо, що медичних працівників поранено або вбито менше сотні, а переїхало в західні області півтори тисячі спеціалістів [8], що ускладнило доступність громадян до отримання медичної допомоги не лише в екстреному, а й в плановому порядку. Внутрішньо переміщені особи (далі ВПО), яких зареєстровано 4,6 млн осіб [9], створили значне нерівномірне навантаження на систему медичної допомоги. Для медичних працівників первинної ланки в окремих регіонах зросла кількість прийомів пацієнтів, яка не підлягає оплаті згідно декларацій. Водночас, попри несправедливий розподіл навантаження, українцям було забезпечено доступність первинної та вторинної спеціалізованої медичної допомоги. Так, відповідно до Наказу МОЗ від 17.03.2022 № 496 «Деякі питання надання первинної медичної допомоги в умовах воєнного стану» пацієнти ВПО мають можливість звертатись до лікарів первинки без укладеної декларації [10].

Українська система охорони здоров'я переповнена постійним потоком травм і смертей [11]. У період з 24 лютого по 30 червня 2022 року було зареєстровано 330 нападів на медичні заклади (медичні установи, транспорт, персонал, пацієнтів, матеріали та склади), що призвело до 59 поранень і 76 смертей. Але система охорони здоров'я України продемонструвала спроможність і стійкість продовжувати роботу разом із задоволенням потреб воєнного часу [12].

Вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року призвело до руйнування інфраструктури охорони здоров'я та викликало найбільшу хвилю внутрішньо переміщеного населення та біженців з часів Другої світової війни. Конфлікти в країнах з перехідною економікою, таких як Україна, створюють нові проблеми з неінфекційними захворюваннями, особливо для онкологічної допомоги біженцям і гуманітарної допомоги в приймаючих країнах [13].

Російське вторгнення в Україну є гуманітарною катастрофою. Це має широкий вплив на засоби до існування та здоров'я тих, хто постраждав від війни. Серед постійних обстрілів і втрат діти більш уразливі до поранень, інфекцій, недоїдання та травм, що може мати серйозні наслідки для їх фізичного та психічного здоров'я [11]. Російсько-український збройний конфлікт збільшив захворюваність через руйнування медичних установ і забруднювачі, викинуті в повітря, ґрунт і воду (наприклад: уран, сірководень, поліциклічні ароматичні вуглеводні). За оцінками експертів, зростатиме багато проблем зі здоров'ям, таких як хронічні інфекційні захворювання, рак, COVID-19, дифтерія, кір, респіраторні захворювання, гепатит А та психічне здоров'я. Ці проблеми особливо актуальні для біженців [2, с. 288]. Оскільки конфлікт між росією та Україною загострюється, завдаючи серйозної та довготривалої шкоди дітям у всьому світі, кілька гуманітарних організацій виступили, щоб простягнути руку допомоги. ЮНІСЕФ та партнери працюють над наданням основних послуг уразливим дітям і сім'ям, таких як охорона здоров'я, освіта, захист, водопостачання та санітарія, а також життєво необхідні засоби [11].

Стратегії гібридної війни включають озброєння охорони здоров'я, використання нетрадиційної зброї та стратегічне переміщення цивільного населення через пряме націлювання, сексуальне насильство, кампанії з дезінформації та порушення основних послуг, таких як вода, їжа, газ і доступ до медичних послуг. Усі ці дії шкодять здоров'ю

населення. Нинішня війна в Україні є яскравим прикладом нових і руйнівних наслідків гібридної війни для здоров'я цивільного населення [14].

Шкоду та наслідки у сфері охорони здоров'я важко уявити та оцінити, вона не оминула жодного інституту охорони здоров'я – від пошкоджених лікарень та обладнання до погіршення системи охорони здоров'я. А, відтак, Цілі сталого розвитку зазнали затримки в своїй реалізації. Україна постала перед ризиками втрати вже напрацьованих результатів в цій сфері, а вся система охорони здоров'я ризикувала перебувати в глибокій кризі. Наслідки могли бути катастрофічними. Але Урядом України було прийнято рішення проведення швидких, оперативних змін та заходів для недопущення непоправних наслідків системі охорони здоров'я.

Відповідно до Цілі 3.3. Цілей сталого розвитку ООН держави повинні докладати зусиль щодо подолання епідемій СНІДу, туберкульозу, малярії та тропічних хвороб і забезпечити боротьбу з гепатитом, захворюваннями, що передаються через воду та іншими інфекційними захворюваннями. Міністерством охорони здоров'я України розроблено План відновлення послуг із профілактики, діагностики й тестування, супроводу та лікування ВІЛ, ТБ, вірусних гепатитів В і С і послуг замісної підтримувальної терапії в цивільному секторі України. Даним документом передбачено покроковий план дій відновлення та розвитку спектру послуг у сфері ВІЛ, ТБ, вірусних гепатитів та замісної терапії від профілактики до ефективного лікування в умовах воєнного стану [15].

Також як Ціль 3.4. Цілей сталого розвитку ООН приділено увагу промоції психічного здоров'я та благополуччя, що в умовах активної фази повномасштабного вторгнення рф досить складно забезпечити. В ситуації із забезпеченням та збереженням психічного здоров'я має значення рівень доступності медико-психологічних послуг для пацієнтів з психічними та неврологічними розладами. За даними Міністерства охорони здоров'я України з початку повномасштабної війни росії проти України 650 тисяч людей звернулися до психологів і психіатрів в системі охорони здоров'я й отримали психологічну допомогу [16]. Першою Леді Оленою Зеленською ініційовано розробку Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, адже понад 70% українців з початку війни відчувають стрес та сильну знервованість, половина опитаних відчувають тривожність і напругу [17].

Ціль 3.8. Цілей сталого розвитку ООН щодо доступності медичних послуг та ліків для українців, мінімізації фінансових ризиків при отриманні медичної допомоги, урядом втілена в низці окремих рішень. Так, рішення Міністерства охорони здоров'я України стосувались тимчасових заходів у закладах охорони здоров'я з метою забезпечення їх готовності для надання медичної допомоги постраждалим внаслідок військової агресії російської федерації проти України [18], рекомендацій щодо надання екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі в умовах бойових дій/воєнного стану [19], а також вимог до переліку медичного обладнання для забезпечення потреб сфери охорони здоров'я в умовах воєнного стану [20]. Такі рішення створили умови для функціонування системи медичної допомоги України задля потреб українців в період воєнного стану. Було спрощено існуючу систему запису до лікарів, наведена можливість прийому лікарів онлайн, спрощено процедуру медико-соціальної експертизи, посилені засоби інфекційного контролю та забезпечено проведення невідкладних та термінових госпіталізацій і операцій. Постановою Кабінету міністрів України від 23 березня 2022 р. № 351 було удосконалено та врегульовано питання функціонування електронної системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану, завдяки чому налагоджено забезпечення прав громадян на медичну допомогу та доступ до неї [21].

Погоджуємось із О.Г.Роговою про те, що прийняті Урядом нормативно-правові акти пом'якшили ситуацію, зберегли кадровий потенціал медичної галузі, надали змогу громадянам звертатись за медичною допомогою за спрощеною процедурою, отримувати швидкі безкоштовні консультації лікарів. В умовах повномасштабного вторгнення ці дії стали рушійною силою у відновленні україн-

ської медицини та забезпеченні прав людей на охорону здоров'я [22].

Значну підтримку сфера охорони здоров'я України отримала від інших країн світу, міжнародних організацій, благодійних фондів. ООН був залучений до вирішення ситуації в Україні. Було встановлено, що продовження медичної та гуманітарної кризи призведе до багатьох смертей і значних страждань, якщо не буде безпечної доставки та надання гуманітарної та медичної допомоги, включаючи безпечні гуманітарні коридори та безпечну медичну евакуацію. Значні міжнародні сили захисту забезпечили безпечну гуманітарну роботу в Україні [23].

Організація Об'єднаних Націй запустила нову програму реагування на кризу та виклики. Програма з підвищення стійкості та відновлення України була спрямована на підтримку Уряду у проведенні заходів реагування на надзвичайні ситуації, виконанні зобов'язань щодо надання державних послуг і підтримці економіки. Надання допомоги було здійснено завдяки прикладу українського народу в його стійкості та єдності. Було продовжено співпрацю з інституціями та представниками громадянського суспільства заради зміцнення соціальних зв'язків, дотримання прав людини, забезпечення інклюзивності, захисту та розширення можливостей для всіх без винятку людей [24]. Міжнародна допомога стала важливою підтримкою дій Уряду в його започаткованих ініціативах та надала матеріальну допомогу для їх реалізації.

Війна в Україні та її прямі й непрямі наслідки прокотилася по всьому світу. ЗМІ повідомляють про жахливі наслідки, які відбуваються щодня, переважно через особисті історії, які намагаються охопити жахи цієї неспровокованої росією війни [25, с. 639]. Військові дії в Україні стали загрозою досягненню цілей сталого розвитку у світі, адже кількість осіб, які шукають тимчасового захисту в інших країнах дуже велика. Тому слід окрему увагу приділити додержанню прав на охорону здоров'я громадян України, які шукають тимчасового захисту. Поточні найважливіші цілі полягають у забезпеченні того, щоб люди могли безпечно покинути зону конфлікту та отримати доступ до основних засобів, таких як житло, їжа, вода, санітарія та невідкладна допомога [26, с. 757].

Війна в Україні вплинула на досягнення Цілей сталого розвитку світу у сфері охорони здоров'я не тільки через розповсюдження осіб, які шукають тимчасовий прихисток, а і через низку інших причин, таких як погіршення екології, продовольча криза. Як зазначають П. Перейра, В. Чжао, Л. Симочко, М. Інасіо, І. Богунович та Д. Барсело, через конфлікт в Україні зростає дитяча смертність та може зрости в інших країнах (Африка) через недоїдання, спричинене українською зерновою блокадою Чорного моря. Таким чином, буде важко досягти Цілей сталого розвитку 3.1 і 3.2 [2, с. 277]. В умовах військового конфлікту охорона здоров'я є значною силою. Вона дозволяє суспільству продовжувати функціонувати до, під час і після війни; опікується пораненими учасниками бойових дій. Система охорони здоров'я в Україні стикається зі страшними викликами війни та потребує гуманітарної допомоги і підтримки міжнародної спільноти в подальшому як умова для забезпечення сталого розвитку світу [27]. Підсумовуючи викладене, можна зробити висновки про те, що навіть під час військових дій в Україні та непоправну шкоду, яку вони спричиняють, успішно проводяться заходи для додержання прав людини та досягнення Цілей сталого розвитку. Це свідчить про злагоджену роботу міжнародних організацій, урядів країн.

Література:

1. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic: overview, https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19

2. Pereira P., Zhao W., Symochko L., Inacio M., Bogunovic I., Barcelo D. The Russian Ukrainian armed conflict will push back the sustainable development goals. Geography and Sustainability. № 3(3), 277-287. 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/j.geosus.2022.09.003

3. Shkodina A. D., Chopra H., Singh I., Ahmad S., & Boiko D. I. Healthcare system amidst the war in Ukraine. Annals of Medicine and Surgery. 80, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/j.amsu.2022.104271

4. Rakhimov T., Ibragimov M. Analysis of Dilemma Aspects of the Conclusion of Contracts for the Provision of Medical Services: Future Challenges. Futurity Economics&Law. 1(4), 27–36, 2021. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.57125/FEL.2021.12.25.04

5. Paryzkyi I. General Theory of Future Law: Definitions, Innovative Potential. Futurity Economics&Law. 1(3), 25–32. 2021. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.57125/FEL.2021.09.25.03

6. Цілі Сталого Розвитку ООН. [Електронний ресурс] URL: https://ukraine.un.org/uk/sdgs

7. Мільярди гривень: у МОЗ відзвітували про необхідність відновлення медичних закладів. [Електронний ресурс] URL: https://www.unian.ua/health/milyardi-griven-u-moz-vidzvituvali-pro-neobhidnist-vidnovlennya-medichnih-zakladiv-12010695.html

8. Як медична система України пристосувалася до війни. Розповідає очільник МОЗ. [Електронний ресурс] URL: https://suspilne.media/233374-ak-medicna-sistema-ukraini-pristosuvalasa-do-vijni-rozpovidae-ocilnik-moz/

9. В Україні 4,6 мільйона внутрішніх переселенців — Мінсоцполітики. [Електронний ресурс] URL: https://suspilne.media/288207-v-ukraini-46-miljona-vnutrisnih-pereselenciv-minsocpolitiki/

10. Наказ МОЗ України від 17.03.2022 № 496 «Деякі питання надання первинної медичної допомоги в умовах воєнного стану». [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0496282-22#Text

11. Awuah W. A., Ng J. C., Mehta A., Yarlagadda R., Khor K. S., Abdul-Rahman T., Hussain A., Kundu M., Sen M., Hasan M. M. Vulnerable in silence: Paediatric health in the Ukrainian crisis. Annals of Medicine and Surgery. 82, 2022. [Електронний ресурс] URL: 104369. https://doi.org/10.1016/j.amsu.2022.104369

12. Piniazhko O., Babenko M., Lobas M., Khmelovska M., Serediuk V., Malyshevska I., Romanenko I., Masheiko A., Kosyachenko K., Kahveci R. HTA208 Health Technology Assessment Impact on the Health Care System in Challenging Times in Ukraine. Value in Health, 25(12), 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/j.jval.2022.09.1666

13. Van Hemelrijck M., Fox L., Beyer K., Fedaraviciute E., George G., Hadi H., Haire A., Handford J., Mera A., Monroy-Iglesias M., Moss C., Perdek N., Russell B., Santaolalla A., Sztankay M., Wylie H., Jassem J., Zubaryev M., Anderson B., . . . Sullivan R. Cancer care for Ukrainian refugees: Strategic impact assessments in the early days of the conflict. Journal of Cancer Policy, 34, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/j.jcpo.2022.100370

14. Kricorian K., Khoshnood K., & Chekijian S. Hybrid warfare and public health: Conflicts in Ukraine and Nagorno-Karabakh raise the alarm. Public Health in Practice, 4, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/j.puhip.2022.100342

15. Як Україна долає епідемію ВІЛ в умовах війни: результати форуму громадських ініціатив. [Електронний ресурс] URL: https://phc.org.ua/news/yak-ukraina-dolae-epidemiyu-vil-v-umovakh-viyni-rezultati-forumu-gromadskikh-iniciativ

16. МОЗ: 650 тисяч українців звернулись до психологів і психіатрів з початку війни. [Електронний ресурс] URL: https://www.unn.com.ua/uk/news/2000611-moz-650-tisyach-ukrayintsiv-zvernulis-do-psikhologiv-i-psikhiatriv-z-pochatku-viyni.

17. Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни. [Електронний ресурс] URL: https://gradus.app/documents/308/Gradus_Research___Mental_Health_Report_short_version.pdf

18. Наказ МОЗ України № 374 від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Тимчасових заходів у закладах охорони здоров'я з метою забезпечення їх готовності для надання медичної допомоги постраждалим внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України». [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0374282-22#Text

19. Наказ МОЗ України № 488 від 15.03.2022 № 488 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо надання екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі в умовах бойових дій/воєнного стану». [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0488282-22#Text

20. Наказ МОЗ України № 1339 від 29.07.2022 № 1339 «Про внесення змін до переліку медичного обладнання для забезпечення потреб сфери охорони здоров'я в умовах воєнного стану». [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1339282-22#Text

21. Деякі питання забезпечення функціонування електронної системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 23 березня 2022 р. № 351. [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/351-2022- %D0%BF#Text.

22. Рогова О. Г. Особливості правового режиму системи охорони здоров'я України в умовах воєнного часу / О. Г. Рогова // Публічне право. 2022. № 4. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-48-23

23. Southall D. P., MacDonald R., Kostiuk O., Shcherbakov V., & Deierl A. The UN must provide secure medical and humanitarian assistance in Ukraine. The Lancet, 399(10332), 1301-1302, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/S0140-6736(22)00526-8

24. Програма ПРООН із підвищення стійкості та відновлення. Реагування на війну в Україні. [Електронний ресурс] URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/prohrama-proon-iz-pidvyshchennya-stiykosti-ta-vidnovlennya

25. Spiegel P. B. Are the health systems of EU countries hosting Ukrainian refugees ready to adapt? The Lancet Healthy Longevity, 3(10), e639-e640, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/S2666-7568(22)00197-0

26. Kamenshchikova A., Margineau I., Munir S., Knights F., Carter J., Requena-Mendez A., Ciftci Y., James R. A., Orcutt M., Blanchet K., Veizis A., Kumar B., Noori T., & Hargreaves S. Health-care provision for displaced populations arriving from Ukraine. The Lancet Infectious Diseases, 22(6), 757-759, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/S1473-3099(22)00225-0

27. Shkodina A. D., Chopra H., Singh I., Ahmad S., Boiko D. I. Healthcare system amidst the war in Ukraine. Annals of Medicine and Surgery, 80, 104271, 2022. [Електронний ресурс] URL: https://doi.org/10.1016/j.amsu.2022.104271

ENSURING THE HUMAN RIGHTS TO HEALTH IN A MARTIAL WORLD ACHIEVING THE UN'S PERMANENT DEVELOPMENT GOALS

The authors of the article provide a characterization of ensuring human rights to health under martial law in the light of the UN Sustainable Development Goals. The consequences of hostilities in Ukraine are cited, damage to health care has been inflicted, and the largest number of refugees in Europe since World War II is noted. It is noted that the Sustainable Development Goals have been threatened since the imposition of quarantine measures beginning in 2019, and that military action in Ukraine has further affected the achievement of the Goals. An overview of selected Sustainable Development Goals in war-related health care is provided, and the regulations adopted to stabilize the situation are cited. Conclusions on the timely response of Ukraine's health care system to wartime challenges are presented for consideration and discussion. Under martial law, human rights have been limited in some areas. But it is emphasized that the basic rights to health care in Ukraine are respected thanks to the prompt actions of Ukrainian authorities, the allocation of resources, the use of information technology, and thanks to international assistance provided in the field of health care. At the same time, the article concludes that military actions in Ukraine have affected the achievement of the Sustainable Development Goals worldwide and may cause health deterioration due to malnutrition, the spread of infectious diseases. The necessity of further research of the issues of ensuring the human rights to health care in the conditions of martial law is substantiated, as the latter will create the prospects of theoretical and practical developments, as well as will contribute to the solution of problematic issues in this direction of achieving the Sustainable Development Goals.

Key words: accessibility of medical care, patients' rights, internally displaced persons, increasing sustainability and reconstruction of Ukraine, observance of refugees' rights to health care.